

HAASTAVASTI KÄYTTÄYTYVÄN NUOREN KOHTAAMINEN KOULUSSA

Artikkeli Luokanopettaja-lehteen

Rytky, Elina

Terveystyön kehittämistehtävä
Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystyöntekijä (AMK)

2017

Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystieteiden (AMK)

Tekijä	Rytty, Elina	Vuosi	2017
Ohjaaja(t)	Luutonen, Raija, Pietiläinen Hannele		
Toimeksiantaja	Luokanopettaja-lehti, Suomen Luokanopettajat ry		
Työn nimi	Haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaaminen koulussa – artikkeli Suomen Luokanopettajat ry:n lehteen		
Sivu- ja liitesivumäärä	28+6		

Kehittämistehtävä pohjautuu Elina Rytty ja Anna-Mari Seppälän laadulliseen hoitotyön koulutusohjelman opinnäytetyöhön ”6. luokan opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa”. Opinnäytetyö valmistui keväällä 2015 Oulun ammattikorkeakoulussa.

Kehittämistehtävän tarkoituksena oli kirjoittaa artikkeli Suomen Luokanopettajat ry:n julkaisemaan Luokanopettaja-lehteen. Kehittämistehtävän tavoitteena oli kertoa opinnäytetyön tutkimustuloksista käytännönläheisesti. Luokanopettaja-lehti tavoittaa opinnäytetyön haastattelututkimukseen osallistuneen kohdetyhmän eli opettajat.

Artikkelissa käsitellään opettajien näkökulmasta haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamistilannetta koulussa sekä esitetään kehittämissuhteita kohtaamisen parantamiseksi. Artikkelin avulla opinnäytetyöstä saatuja tutkimustuloksia saadaan laajempaan tietoon. Tutkimustuloksia pystyy hyödyntämään mikä tahansa kouluyhteisö.

Artikkelissa käsiteltyjen tutkimustulosten mukaan opettajat korostivat rauhallisen ympäristön merkitystä nuoren kohtaamistilanteessa sekä oppilastuntemuksen tärkeyttä. Kehittämissuhteita kohtaamisen parantamiseksi olivat oman ammattitaidon aktiivinen kehittäminen kouluttautumisena ja moniammatillisen yhteistyön tekeminen esimerkiksi oppilashuollon kanssa.

Kehittämistehtävän teoriaosuudessa käsitellään haastavaa käyttäytymistä ja sen taustalla olevia syitä sekä nuoruusiän keskeistä kehitystä. Teoreettisen viitekehyksen uudeksi näkökulmaksi olen ottanut monialaisen yhteistyön tekemisen koulussa. Olen perehtynyt myös uudistuneeseen oppilas- ja opiskelijahuoltoon sekä kouluterveydenhoitajan rooliin oppilas- ja opiskelijahuollossa.

Avainsanat haastava käyttäytyminen, nuori, koulu, opettaja, artikkeli, terveydenhoitaja

School of Social Services, Health
and Sports
Degree Programme in Nursing
Bachelor of Health Care, Public
Health Nurse

Author	Rytty, Elina	Year	2017
Supervisor	Luutonen Raija, Pietiläinen Hannele		
Commissioned by	Marja Heikkilä		
Subject of thesis	Facing Adolescents with Challenging Behaviour at School – Writing an Article for Luokanopettaja, the Journal of Class Teacher Union of Finland		
Number of pages	28+6		

This development task is based on a qualitative thesis – “*Teachers’ experiences of facing challenging behaviour among adolescents at school*” written by Elina Rytty and Anna-Mari Seppälä. The thesis was published in spring 2015 at the Oulu University of Applied Sciences as part of nursing studies.

The purpose of the development task was to write an article for the Luokanopettaja journal published by the Class Teacher Union of Finland. The article discusses ways in which teachers face adolescents with challenging behaviour at school and what schools can do to develop the procedure. The aim of the development task is to present the results of the thesis from a practical perspective on a platform-, such as the Luokanopettaja journal-, that helps the results reach the target audience, the class teachers, much more effectively.

According to the results, teachers emphasized the meaning of a peaceful environment when facing adolescents. It was also important to come to know the adolescents better. These propositions included educating oneself to develop one’s own work and cooperating in a multidisciplinary context, for example with student welfare services.

The theory section of this development task discusses challenging behavior and its reasons as well as the central aspects of adolescent development. The new standpoint in the theoretical framework is multidisciplinary cooperation in schools. I have also familiarized myself with the updated law of pupil and student welfare services as well as the role of the public health nurse in pupil and student welfare.

Key words challenging behaviour, adolescent, school, teacher,
article, public health nurse

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 NUORUUS IKÄKAUTENA	6
2.1 Nuoruusikä	6
2.2 Fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys	6
3 HAASTAVA KÄYTTÄYTYMINEN	8
3.1 Haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaaminen koulussa	9
3.2 Aikaisempia tutkimuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa	9
4 MONIALAINEN YHTEISTYÖ KOULUSSA	11
4.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	11
4.2 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutuminen	12
4.3 Oppilashuoltotyöryhmä	12
4.4 Monialaisen yhteistyön prosessi	12
4.5 Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa	13
5 TERVEYDENHOITAJAN ROOLI OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLOSSA	14
5.1 Kouluterveydenhuollon tavoitteet ja palvelut	14
5.2 Kouluterveydenhoitajan työ ja työmenetelmät	14
5.3 Varhainen puuttuminen ja huolen puheeksiotto	15
6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS JA TAVOITTEET	17
7 PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN	18
7.1 Projektin määritelmä	18
7.2 Projektin vaiheet	18
7.3 Projektina artikkelin kirjoittaminen	19
8 PROJEKTIN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	21
9 POHDINTA	22
LÄHTEET	24
LIITTEET	28

1 JOHDANTO

Nuoruusikä on haastava muutosvaihe ja koululla on merkittävä rooli nuoren elämään vaikuttamisessa. Opettajat pystyvät erottamaan hyvin nuoren normaalista poikkeavan kehityksen kulun, koska he näkevät työssään koko ikäluokan kirjon. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 12–13.) Joka viides nuori Suomessa kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä ja moni mielenterveyden häiriö ilmaantuukin juuri nuoruudessa. Jotta nuori saisi nopeasti apua ja suuremmilta vaikeuksilta välttyttäisiin, on oireiden ja häiriöiden varhainen tunnistaminen tärkeää. Keskeisessä asemassa ovat nuorten parissa työskentelevät aikuiset, kuten oppilashuoltoryhmä ja opettajat. (Marttunen 2013, 3.)

Tämä kehittämistehtävä on jatkoa Anna-Mari Seppälän ja Elina Rytken vuonna 2015 valmistuneelle laadulliselle opinnäytetyölle ”6. luokan opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa”. Opinnäytetyö tehtiin Oulun ammattikorkeakoulussa.

Kehittämistehtävän tarkoituksena on kirjoittaa artikkeli Suomen Luokanopettajat ry:n lehteen opinnäytetyön tutkimustuloksista. Otin yhteyttä Suomen Luokanopettajat ry:n Luokanopettaja-lehden päätoimittaja Marja Heikkilään joulukuussa 2016 ja kysyin häneltä mahdollisuudesta kirjoittaa aiheesta artikkeli. Heikkilän mukaan aihe sopii hyvin julkaistavaksi luokanopettajien lehteen. Lehti toivoo artikkelilta käytännönläheistä käsittelytapaa tutkimustuloksista.

Kehittämistehtävän tavoitteena on tuoda esiin opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa. Olen valinnut kyseisen lehden yhteistyökumppaniksi, sillä sen kohderyhmänä ovat tutkimukseeni osallistunut ammattiryhmä eli luokanopettajat.

Kehittämistehtävässäni olen ottanut uudeksi näkökulmaksi monialaisen yhteistyön koulussa sekä terveydenhoitajan roolin oppilas- ja opiskeluhuollossa ja perehtynyt kirjallisuuteen aiheesta. Tutkimuksemme mukaan opettajat korostivat monialaisen yhteistyön tärkeyttä koulun toimintamallissa haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisen suhteen (Seppälä & Rytty 2015, 35). Tulevana terveydenhoitajana työpaikkani voi olla kouluterveydenhuollon yksikkö, joten aihe kiinnostaa minua myös tästä näkökulmasta.

2 NUORUUS IKÄKAUTENA

2.1 Nuoruusikä

Nuoruusikä tarkoittaa psyykkistä kehitysvaihetta, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden väliin ja se käsittää suurin piirtein ikävuodet 12–22. (Aalberg & Siimes 2007, 15.) Nuoruusikä koostuu kolmesta vaiheesta. *Varhaisnuoruus* (noin ikävuodet 12–14) kytkeytyy alkaneeseen puberteettiin ja vaiheessa korostuvat fyysisten muutosten työstäminen sekä nuoren muuttuva suhde omaan kehoon. *Keskinuoruudessa* (noin ikävuodet 15–17) nuori on pääosin sopeutunut seksuaalisesti kypsyneeseen kehoonsa ja riippuvuus vanhemmista vähenee. Varhaisnuoruuteen verrattuna nuori pystyy hallitsemaan paremmin impulssejaan. *Myöhäisnuoruudessa* (noin ikävuodet 18–22) nuori on löytänyt suunnan elämälleen ja lopullinen aikuisen persoonallisuus eheytyy. Nuori kiinnostuu ympäröivästä yhteiskunnasta ja alkaa tehdä tulevaisuuteen tähtääviä valintoja. (Marttunen & Karlsson, 2013, 8–9.)

2.2 Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys

Murrosikä eli puberteetti kestää 2–5 vuotta ja sen aikana lapsesta kasvaa fyysisesti aikuinen. Fyysiset muutokset käynnistävät puberteetin, jonka seurauksena nuori saavuttaa sukukypsyyden. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 126.) Hormonitoiminnan aktivoituminen käynnistää nuorella kasvupyrähdysten ja kehon muuttumisen (Rantanen 2004, 46). Tytöillä ja pojilla kasvun ja kypsymisen aikataulut ovat erilaiset. Tytöillä fyysinen kasvu ja rintojen ja sukupuolielinten kehittyminen on samanaikaista, kun vastaavasti pojat kasvavat myös murrosiän jälkeen fyysisesti. Tytöillä murrosikä alkaa aiemmin verrattuna poikiin. (Aalberg & Siimes 2007, 15.)

Fyysiset muutokset ja kehitys ovat edellytys nuoruusiän psyykkiselle kehitykselle. On normaalia, että kehityksellistä taantumista voi tilapäisesti tapahtua tässä psyykkisen kehityksen vaiheessa, pojilla useammin kuin tytöillä (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 42).

Ystävyssuhteista tulee yhä tärkeämpiä nuoruudessa ja nuoren suhde vanhempiin etääntyy. Murrosikäisen nuoren ja vanhempien väliselle suhteelle on ominaista konfliktien lisääntyminen. Tämä näkyy esimerkiksi lisääntyvinä riitoina ja erimielisyyksinä vanhempien kanssa. Konflikteilla nuoren ja vanhemman välillä on omat merkityksensä: ne edistävät nuoren itsenäisyyden ja identiteetin kehittymistä sekä kertovat muille perheenjäsenille nuoren muuttuvista odotuksista ja tarpeista. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 181–182.)

Ajattelutaidot kehittyvät merkittävästi nuoruusiässä. Keskeinen muutos on aiempaa abstraktimpi, yleisellä tasolla tapahtuva ajattelun kehittyminen. Ajattelutaitojen kehittyminen luo pohjan laajemman maailmankuvan ja ideologian rakentamiselle. (Nurmi ym. 2014, 146–147.) Ominaista on myös abstraktien käsitteiden käyttäminen ja teorioiden rakentaminen päätelmien pohjalta. Kyseisiä taitoja tarvitaan ongelmanratkaisutilanteissa ja tiedonhankinnassa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 170.)

3 HAASTAVA KÄYTTÄYTYMINEN

Haastavan käyttäytymisen taustalla on usein perinnöllisiä, neurologisia ja sosiaalisia syitä (Honkanen & Suomala 2009, 54). Yleisimpiä haastavan käyttäytymisen syitä ovat muun muassa opittu toimintamalli, kommunikoinnin pulmat, vaikeus ymmärtää sosiaalisia tilanteita, struktuurin puute, turvattomuus, itsetunnon heikkous sekä tunteiden tunnistamisen ja käsittelyn vaikeudet. Stressin sosiaalinen vaikutus on mukana käynnistämässä ja ylläpitämässä haastavaa käyttäytymistä. (Kerola & Sipilä 2007; 22, 32.)

Haastava käyttäytyminen voi näkyä aggressiivisena, impulsiivisena tai passiivisena käyttäytymisenä, joka johtaa negatiivisten odotusten kehään ja sanktioihin. Koulussa lapsen tai nuoren haastava käyttäytyminen voi aiheuttaa monenlaista huolta. Haastava käyttäytyminen voi olla lyhytkestoista ja ohimenevää, mutta toistuvasti esiintyessään ja jatkuessaan nuori tarvitsee ammattiapua. (Honkanen & Suomala 2009, 51.)

Haastavasti käyttäytyvillä on monesti yhteisiä tunnusmerkkejä, esimerkiksi oppimisvaikeudet, ailahtelevat tunteet ja vähäinen positiivisten suhteiden määrä aikuisiin. Erityisesti tulisi pitää mielessä, että haastavasti käyttäytyvät ovat monesti onnettomia, kyvyttömiä tai haluttomia. Haastava käyttäytyminen voi viestiä siitä, että nuori ei osaa toimia toisin, haluaa arvostusta ja huomiota, haluaa ikätovereidensa hyväksynnän, yrittää välttää työtä tai ei ole tottunut aikuisten asettamiin rajoihin. (O'Regan 2012, 9–10.)

Koulussa haastava käyttäytyminen näkyy pojilla usein suorana aggressiivisuutena esimerkiksi ympärillä olevien toverien häiritsemisenä, sopimattomana kielenkäyttönä, äänekkäänä huuteluna tai seinien potkimisena. Kun vaikeudet kasaantuvat, syntyy helposti negatiivisen käyttäytymisen kehä. Aggressiivisuus voi aiheuttaa vaikeuksia opettaja- ja toverisuhteissa, josta seuraa koulumotivaation lasku ja sitä kautta heikko koulumenestys. Vaikeuksien kasaantumiseen voi liittyä päihteiden käyttöä ja hakeutumista epäsosiaaliseen seuraan. Tyttöillä aggressii-

visuus on epäsuorempaa poikiin verrattuna ja se ilmenee muun muassa takana-päin juoruiluna tai jonkun jättämisenä ryhmän ulkopuolelle. (Honkanen & Suomala 2009, 52.)

3.1 Haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaaminen koulussa

Haastavaan käyttäytymiseen tulisi puuttua välittömästi yhteistyössä huoltajien kanssa. Nuoren käytökseen vaikutetaan parhaiten kannustuksen ja positiivisen palautteen avulla vahvuuksien kautta. (Honkanen & Suomala 2008, 54.) Greene (2009, 24) esittää, että tulistuvan nuoren ongelman taustalla voi olla taitojen puute, jolloin nuori ei osaa toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Hänen mukaansa opettajan tulisivatkin toimia mieluummin taitojen opettajana kuin rangaistusten jakajana, sillä haastavaa käytöstä voidaan vähentää parhaiten opettamalla taitoja.

Koululla tulee olla yhtenäinen linja nuoren kohtaamistilanteessa käyttäytymisen suhteen ja oppilaan ympärille tulisi luoda verkosto, joka tekee yhteistyötä samansuuntaisesti. Syyttelevän asenteen sijaan vanhempien kanssa tulee pyrkiä yhteistyöhön, sillä he tarvitsevat usein tukea kasvatustyössä. Opettajan ei tulisi unohtaa omaa jaksamistaan, vaan hänen tulee luoda omia tilanteidenpurkukeinoja ja käyttää työnohjausta. (Savolainen 2010; 16, 20.)

3.2 Aikaisempia tutkimuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa

Opettajien näkökulmasta tutkittuna haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa ei kovin montaa opinnäytetyötä tai pro gradu löydy. Katri Kaurala on tehnyt pro gradu -tutkielman Lapin yliopistossa kasvatustieteellisessä tiedekunnassa vuonna 2013. Koska kaukolainausta ei ole mahdollista ja työtä ei ole saatavilla Internetissä elektronisena aineistona, työ oli mahdoton saada lainaan. Tutkimuksen tiivistelmä löytyy elektronisessa muodossa Internetistä. Kaurala on tutkinut, miten opettajat kuvailevat oppilaan haastavaa käyttäytymistä. Hänen tutkimuksensa tulokset osoittavat, että haastava käyttäytyminen opettajien kuvailemana on hyvin laaja ilmiö. Hän on eritellyt tutkimustuloksissaan haastavan käyttäytymisen muotoja ulospäin ja sisäänpäin suuntautuneisiin muotoihin. (Lauda 2013.)

Opinnäytetyön tutkimustuloksissa opettajat kuvasivat, että nuoren kohtaamistilanteessa tulisi säilyttää oma rauhallisuutensa ja opettajan tulisi sanoittaa nuoren tunteita niin, että hän pystyy niitä paremmin käsittelemään (Seppälä & Rytky 2015; 31, 34). Röningin (2013, 157) mukaan uhmakkuuteen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen ei tule vastata aggressiolla tai vihamielisellä käyttäytymisellä. Jos aggressioon vastaa aggressiolla, seuraa vihamielisen käyttäytymisen noidankehä. Tällöin tilanteessa ei käyttydytä sosiaalisesti taitavalla tai ongelmaa selvittävällä tavalla.

4 MONIALAINEN YHTEISTYÖ KOULUSSA

4.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

Oppilashuoltoon kuuluvat eri alojen asiantuntijat, jotka toimivat moniammatillisesti oppilaitoksen arjessa. Oppilashuolto tarkoittaa opiskelijoiden ja vanhempien tukena olemista oppimiseen ja opiskeluun liittyvissä kysymyksissä sekä opiskelijoiden opiskeluhuvinvoinnin ylläpitoa ja ennaltaehkäisevää toimintaa. (Honkanen & Suomala 2009, 5.)

1.8.2014 on tullut voimaan uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Lain tarkoituksena on 1) edistää oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä; 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä; 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville; 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu; sekä 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 1:2 §)

Lainsäädäntö toi muutoksia myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämistä koskeviin säännöksiin (PoL 16 a § ja 17 §, 30.12.2013/1288). Uuden lainsäädännön myötä toisistaan erotetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetty yksilökohtaisen oppilashuollon ja perusopetuslaissa säädetty oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen opiskeluhuolto ja perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Toiminnan lähtökohtana on yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen. (Opetushallitus 2017.)

4.2 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutuminen

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä asian käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen antaa opiskelija tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa antaa suostumuksen asian käsittelyyn. Opiskelijan iän, kehitystason ja muiden henkilökohtaisten edellytysten mukaisesti hänen omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon opiskelijaa koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3:18;19 §)

4.3 Oppilashuoltotyöryhmä

Oppilashuoltoryhmä on koulun sisällä toimiva moniammatillinen tiimi, johon kuuluvat rehtori, koulukuraattori, koulupsykologi, koululääkäri, kouluterveydenhoitaja ja erityisopettaja sekä tapauskohtaisesti opettaja ja/tai luokanvalvoja. Opinto-ohjaaja kuuluu oppilashuoltoryhmään peruskoulun ylimmillä luokilla. (Kouluterveydenhuolto 2002, 21.) Oppilashuoltoryhmän käsittelemiä aiheita voivat olla esimerkiksi nuoren oppimis- ja käyttäytymisongelmat (Lehtinen & Lehtinen 2007, 13). Moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä mahdollistaa eri hallintoalueiden välisen yhteistyön terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja opetustoimien välillä (Honkanen & Suomala 2009, 43).

Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja johtaa oppilaitoskohtaista opiskeluhoitoryhmää. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 2:14 §)

4.4 Monialaisen yhteistyön prosessi

Oppilashuollossa moniammatillinen yhteistyö toimii prosessina. Henkilö, joka on havainnut jonkin ongelman, ottaa yhteyttä oppilashuoltoryhmän edustajaan ja

kertoo huolensa luottamuksellisesti. Tarkoituksena on kuvata tilanne mahdollisimman autenttisena eli selostaa asia kuin se on hänelle kerrottu. Tämän jälkeen oppilashuoltoryhmän edustaja arvioi tilanteen ja tilanteen vaatiessa hyödyntää monialaista asiantuntemusta. (Honkanen & Suomala 2009, 106.)

Mikäli monialaista asiantuntemusta tarvitaan, oppilashuoltoryhmän edustaja ottaa asian puheeksi ryhmässä ja tilannetta arvioidaan yhdessä. Oppija ja vanhemmat otetaan mukaan, jos on tarvetta neuvotella ja suunnitella mahdollisia jatko-toimia. Tapaamisiin otetaan mukaan vain ne toimijat, jotka ovat välttämättömiä asian käsittelyn kannalta. Kaikki koulussa tapahtuvat asiat tai ongelmat eivät tarvitse monialaista ratkaisua. Mikäli työryhmää ei tarvita, edustaja ohjaa asian tai ongelman kyseisen alan asiantuntijalle ratkaistavaksi yhdessä asianosaisen kanssa. (Honkanen & Suomala 2009, 106.)

Moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on yhteinen tavoite nuoren parhaaksi. Verkostojen toimijoiden väliseen yhteistyöhön kuuluu avoin vuorovaikutus ja tietojen vaihtaminen. Salassapitovelvollisuussäädökset on huomioitava. (Pönkkö & Tervonen-Rossi 2009, 146.)

4.5 Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa

Koulun tehtävä on antaa huoltajille tietoa niin, että he voivat seurata ja edistää lapsensa oppimista ja koulunkäyntiä. Vanhempien ja opettajien yhteydenpito helpottaa koulunkäyntiä. Vanhempien osuus on erityisen tärkeä, kun arvioidaan oppilaan edistymistä ja mietitään opiskelun tavoitteita. Kodin ja koulun yhteistyötä tehdään monin eri tavoin, esimerkiksi järjestämällä vanhempainiltoja, yhteisiä retkiä ja juhlia. (Opetushallitus 2016.) Koulu informoi toiminnastaan myös tiedotteiden välityksellä (Huhtanen 2007, 157). Säännöllinen keskustelu koulun ja kodin välillä helpottaa asioiden hoitamista ongelmatilanteissa (Opetushallitus 2016). Kodin ja koulun välisten tavanomaisten yhteistyömuotojen ohella opettaja ottaa yhteyttä oppilaan huoltajiin tilanteessa, jolloin oppilaan koulunkäynnissä ilmenee ongelmia (Huhtanen 2007, 41).

5 TERVEYDENHOITAJAN ROOLI OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLOSSA

5.1 Kouluterveydenhuollon tavoitteet ja palvelut

Kouluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskelijahuollon palveluja. Kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon lähtökohtana on ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen häiriöihin ja terveyttä vaarantavaan kehitykseen sekä olosuhteisiin. Kouluterveydenhuollon tavoitteita ovat oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen edistäminen sekä osallistuminen koko kouluyhteisön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kouluterveydenhuolto valvoo myös yhteisvastuullisesti työterveyshuollon ja muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön kanssa koulun terveellisiä ja turvallisia oloja. Yhteistyötä tehdään oppilaiden ja opettajien kanssa. (Hietala ym. 2010, 63; Tervaskanto-Mäentausta 2015, 289–290.)

Kouluterveydenhuollon tehtävänä on tiedon välittäminen opettajalle ja oppilashuollolle oppilaan terveydentilasta koulunkäynnin järjestämistä varten. Moniammatillista yhteistyötä tehtäessä tulee huomioida, että oppilas ja hänen vanhempansa ovat tietoisia tiedon välityksestä ja tukiverkon muodostamisesta. (Tervaskanto-Mäentausta 2015, 293–294.)

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa terveydenhoitajan työaika on järjestettävä siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Arkipäivisin virka-aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus saada välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. (Oppilas -ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3:17 §)

5.2 Kouluterveydenhoitajan työ ja työmenetelmät

Terveydenhoitaja on kouluyhteisön terveyden edistämisen asiantuntija. Terveydenhoitaja vastaa hoitotyön asiantuntijana kouluterveydenhuollosta ja toimii lääkärin työparina. (THL 2014.) Kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri osallistuvat terveydenhuollon asiantuntijoina kouluyhteisön terveyden edistämiseen ja oppilashuoltotoimintaan. Kouluterveydenhoitaja tekee kouluyhteisön ja alueiden toimijoiden

kanssa moniammatillista yhteistyötä ja verkostotyötä. (Tervaskanto-Mäentausta 2015; 280, 291.)

Yksi terveydenhoitajan työn osa-alueista on yhteistyöhön ja kehittämiseen liittyvät työtehtävät. Näitä ovat esimerkiksi oppilashuoltoryhmiin osallistuminen, oppilashuollon arviointi -ja kehittämistyöhön osallistuminen ja kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen ja edistäminen. (THL 2014.)

Ehkäisyä ja varhaisen puuttumisen menetelmiä tulee lisätä kouluterveydenhuollossa. Merkittävää kouluterveydenhoitajan työssä on huolen signaaleihin reagointi ja niiden puheeksiotto. (Tervaskanto-Mäentausta 2015, 293.) Kouluterveydenhoitaja on yhdessä lääkärin kanssa avainasemassa ongelmien tunnistamisessa ja tuen tarjoamisessa. (THL 2014.)

5.3 Varhainen puuttuminen ja huolen puheeksiotto

Hyvinkin pieni havainto asiakkaan olemuksessa tai puheessa riittää huolen tunteen syntymiseen (Honkanen & Mellin 2015, 138). Varhaisessa puuttumisessa ongelmat havaitaan ja niihin pyritään puuttumaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen voi olla erilaisia keinoja ja tapoja, joilla voidaan tarttua oppimisen ongelmiin, oppilaan käyttäytymiseen tai hänen hyvinvointiaan uhkaaviin tekijöihin. Varhainen puuttuminen etenee prosessina. Prosessin tavoitteena on tunnistaa oppilaan tilanteeseen ratkaisuja ja tavoitteita, joita kohti edetään. Prosessissa mukana ovat opettaja sekä prosessin edetessä oppilashuolto, asiantuntijat sekä mahdollisesti ulkopuoliset palveluiden tarjoajat. Oppilas ja vanhemmat ovat avainasemassa koko prosessin ajan. Puuttumiseen kuuluvat olennaisena osana preventio eli ennalta ehkäisevä toiminta ja interventio eli korjaava toiminta. Varhaisen puuttumisen prosessin tulisi keskittyä kouluterveydenhuollossa ennaltaehkäisevään eli preventiiviseen työhön. (Huhtanen 2007, 28–30.)

Varhainen puuttuminen voidaan nähdä kolmivaiheisena toimintana. Ensin huoli tunnistetaan. Tämän jälkeen huoli otetaan puheeksi ja lopuksi tarjotaan tukea. Terveydenhoitaja ei ole välttämättä itse ensisijaisesti tuen antaja. Tärkeintä on

ohjata asiakas paikkaan, josta hän saa tarvitsemansa tuen. Huolen vyöhykkeistöä voidaan käyttää apuna huolen arvioimisessa. Vyöhykkeet kuvaavat huolen tasoja. Huolen tasoja ovat huoleton tilanne, pieni huoli, niin sanottu huolen harmaa vyöhyke ja suuri huoli. Varhaisen puuttumisen näkökulmasta on merkityksellistä tarttua jo pienen huolen tilanteisiin. (Honkanen & Mellin 2015; 139, 141.)

Huolen puheeksiottamisen tukena voidaan käyttää lomaketta, jonka avulla käsiteltävää asiaa lähestytään ennakoiden. Ensimmäinen kysymysjoukko on tarkoitettu ammattilaiselle, kun hän miettii esimerkiksi puheeksiottamisen tarpeellisuutta. Toista kysymysjoukkoa voidaan käyttää apuna löytämään itselle tapa ilmaista huoli. Kysymyksiä pohditaan ennen asiakkaan tapaamista. Kolmannen kysymysjoukon aiheita voidaan tarkastella tapaamisen jälkeen. (Eriksson & Arnkil 2005, 12–13.) Huolen puheeksiotto -lomake on liitetty kehittämistehtävään liitteeksi 3. Edellytyksenä varhaiselle yhteistyölle on, että huoli otetaan puheeksi varhaisessa vaiheessa (THL 2014).

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Kehittämistehtävän idean sain joulukuussa 2016 miettiessäni, miten voisin hyödyntää aiemmin sairaanhoitajaopinnoissa tekemääni opinnäytetyötä terveydenhoitajaopintoihin kuuluvassa kehittämistehtäväosuudessa. Halusin kertoa opinnäytetyössä nousseista keskeisistä tutkimustuloksista ja artikkelin kirjoittaminen alkoi kiinnostaa toteuttamistapana. Olin yhteydessä Suomen Luokanopettajat ry:n lehden päätoimittaja Marja Heikkilään, jonka mukaan artikkeli aiheesta sopisi hyvin lehteen julkaistavaksi. Artikkelin julkaistaan huhtikuussa 2017 ilmestyvässä lehdessä ja sen oli oltava valmiina lehdelle lähetettäväksi helmikuun puolessa välissä.

Tarkoitukseni oli kirjoittaa artikkeli, jonka taustalla on opinnäytetyönä tehty laadullinen tutkimus aiheesta ”6. luokan opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa”. Olen tehnyt opinnäytetyön yhdessä Anna-Mari Seppälän kanssa. Olen kysynyt häneltä luvan hyödyntää opinnäytetyötä kehittämistehtäväprosessissa. Kehittämistehtävän tarkoitus on tavoittaa ammattiryhmä, jota tutkimuksen aihe koskettaa. Luokanopettaja-lehti ilmestyy aikakauslehtikoossa neljä kertaa vuodessa. Lehti lähetetään kaikille jäsenille. (Suomen Luokanopettajat ry 2017.)

Kehittämistehtävän tavoitteena minulla oli perehtyä projektityöskentelyyn ja artikkelin kirjoittamiseen. Luokanopettaja-lehti toivoi artikkelilta käytännönläheistä käsittelytapaa tutkimustuloksista. Tavoitteeni oli tuoda esiin opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa.

7 PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

7.1 Projektin määritelmä

Sana projekti tulee latinan sanasta ”projectum” ja tarkoittaa ehdotusta tai suunnitelmaa (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 25; Ruuska 2005, 18). Projekti on tavoitteellinen, tietyn ajan kestävä prosessi (Vilkka & Airaksinen 2003, 48). Projektin käynnistämisen taustalla on lähtökohtaisesti se, että sen tuotokselle on tietty tarve (Mäntyneva 2016, 11). Projekteja perustetaan hyvin erilaisia tarkoituksia varten (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 7). Erilaisia projekteja voidaan luokitella niiden toiminnan luonteen mukaisesti. Tästä esimerkkejä ovat tuotekehitysprojekti, tietojärjestelmäprojekti, toiminnan kehittämisprojekti, toimitusprojekti, investointiprojekti ja tutkimusprojekti. (Mäntyneva 2016, 11.)

Kehittämistehtävässäni kirjoitin artikkelin yhteistyökumppanille eli projektini voisi nähdä toimitusprojektina. Toimitusprojekti on asiakkaalle toimeksiannosta toteutettava kertaluonteinen tuotteen, palvelun tai ratkaisun toimitus (Mäntyneva 2016, 11).

7.2 Projektin vaiheet

Projektilla on aina elinkaari. Projektin elinkaaresta puhuttaessa tarkoitetaan sitä, että projektilla on aina sekä alku- että päätepiste. (Mäntyneva 2016, 15; Paasivaara ym. 2008, 103.) Elinkaaren vaiheina korostuvat suunnittelu-, aloittamis- ja toteuttamisvaihe projektin onnistumisen näkökulmasta. Keskeisimmät projektia koskevat päätökset tehdään suunnitteluvaiheessa. (Paasivaara ym. 2008, 103–104.)

Projektin suunnitteluvaiheessa on tärkeä kyetä suunnittelemaan projektin aikataulu, resurssit ja kustannukset riittävän tarkasti. Tässä vaiheessa määritellään projektin kattavuus ja laajuus sekä tarkemmat tavoitteet. (Mäntyneva 2016, 17.) Tavoitteet antavat projektille perussuunnan koko sen elinkaaren ajan. Projektille määritellään käytännössä yksi päätavoite, joka voidaan jakaa osatavoitteisiin tarvittaessa. (Paasivaara ym. 2008, 123.)

Toteuttamisvaihe aloitetaan, kun suunnitelmat ovat valmiita ja projektin toteutusvaiheen käynnistymisestä tehdään päätös. Toteuttamisvaiheen aikana projekti elää aina jonkin verran, ja projektisuunnitelmaa tulee muuttaa tai ainakin täydentää. (Kettunen 2009, 44.)

Kun projektin tuotos on saatu valmiiksi, on projektin päättäminen ajankohtaista. Projektin viimeisimpien tehtävien joukkoon kuuluu yleensä projektin dokumentaation viimeistely ja arkistointi. (Mäntyneva 2016, 17–18.) Projektin tuotoksen täytyy olla hyväksytty luovutettavaksi tilaajalle tai asiakkaalle, jotta projekti voidaan lopettaa (Karlsson & Marttala 2001, 98).

7.3 Projektina artikkelin kirjoittaminen

Artikkelilla tarkoitetaan useimmiten lehdessä tai kokoomateoksessa julkaistavaa tietopuolista kirjoitelmää. Artikkelissa pyritään hahmottelemaan luotettava, tietoon ja päättelyyn pohjautuva kokonaisuus käsiteltävästä asiasta. (Repo & Nuutinen 2003, 134.) Tieteellisistä artikkeleista tavallisimpia ovat katsausartikkeli, teoreettinen artikkeli ja alkuperäisestä tutkimuksesta raportoiva artikkeli (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 269). Artikkelin muodollinen rakenne voidaan pelkistää aloitukseen, käsittelyyn ja lopetukseen (Kinnunen 2002, 135).

Näkökulman valinta on tärkeää asiantuntija-artikkelin kirjoittamisessa, sillä kaikkea ei voi kertoa tutkitusta aiheesta. Kirjoittajan on päätettävä, mistä näkökulmasta hän tarkastelee aihetta ja miten aihe rajataan. Opinnäytetyön tulosten hyödynnettävyys on myös oleellista huomioida. Kiinnostavia asioita artikkelissa ovat opinnäytetyön tulokset, johtopäätökset ja pohdinnassa esiin tulleet ajatukset tuloksista. Artikkelia kirjoitettaessa on ajateltava kohderyhmää ja kohderyhmän tarpeita. (Roivas & Karjalainen 2013, 183–184.)

Tarkoitukseni oli kirjoittaa artikkeli opinnäytetyöni tutkimustuloksista käytännönläheisesti. Erityisesti tulosten hyödynnettävyys käytännössä oli tärkeä näkökulma. Lehden toimitus pyysi myös tuomaan esille omaa pohdintaani tutkimustuloksista. Artikkelin näkökulmaksi muodostui opettajien kokemukset haastavasti

käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa. Kerroin artikkelissa käytännön esimerkkejä kohtaamistilanteesta toimimisesta. Toinen näkökulma oli kehittämisedotukset kohtaamisen parantamiseksi, missä tarkasteltiin opettajien oman työn ja koulun toimintamallin kehittämistä.

Artikkelin kirjoittamisessa minua ohjasi alusta asti Luokanopettaja-lehden päätoimittajan antama ohjeistus kirjoittaa artikkeli käytännönläheisestä näkökulmasta. Artikkelin laajuus oli noin yksi sivu, merkkeinä 2500–3000. Artikkelin ensimmäisen version kirjoitettuani minulla oli ohjaavien opettajien kanssa kehittämistehtävän ohjaus, missä kävimme läpi artikkelin sisältöä. Artikkelin luki myös opinnäytetyön kanssani tehnyt Anna-Mari Seppälä. Luokanopettaja-lehden päätoimittaja antoi myös palautetta artikkelista. Minusta oli hyvä, että sain väliarviota artikkelista. Palautteiden ja muutosehdotusten pohjalta artikkeli hahmottui lopulliseen muotoonsa.

8 PROJEKTIN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Lähteitä valitessa ja tulkitessa on pyrittävä lähdekriittisyyteen. Lähteiden arvioinnissa kiinnitetään huomiota seuraaviin asioihin: kirjoittajan tunnettuus ja arvostettuus, lähteen ikä ja lähdetiedon alkuperä, lähteen uskottavuus ja julkaisijan (kustantajan) arvovalta ja vastuu sekä totuudellisuus ja puolueettomuus. (Hirsjärvi ym. 2013, 113–114.) Tunnetun ja asiantuntijaksi tunnustetun tekijän ajantasainen ja tuore lähde on yleensä varma valinta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 72). Kehittämistehtävän pohjana käytetyssä opinnäytetyössä on pyritty lähdekriittisyyteen. Kehittämistehtävässä käytetyt lähteet on valittu tarkastellen niiden alkuperää lähdekriittisesti.

Kaiken tieteellisen toiminnan ytimenä on tutkimuksen eettisyys (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 172). Tutkimuseettisistä väärinkäytöksistä tyypillisiä esimerkkejä ovat väärentäminen ja plagiointi (Kuula 2006, 29). Plagiointi tarkoittaa toisen tutkijan ajatusten, tulosten ja ilmaisujen esittämistä omissa nimissään vastoin tutkimuksen eettisiä pelisääntöjä. Epäselvät tai vaillinaiset viittaukset ovat plagiointia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 78.) Opinnäytetyövaiheessa kiinnitin jo huomiota lähteiden ja lähdeviitteiden oikeaoppiseen merkitsemiseen. Kehittämistehtävän suunnitelmaa ja raporttia kirjoittaessani olen kiinnittänyt huomiota, että lähdelainaukset -ja viitteet on oikeaoppisesti merkitty.

Vastuu tutkimukseen osallistuneiden tutkittavien yksityisyyden suojasta on tutkijalla. Tutkijan tehtävä on arvioida, mitkä arkaluonteiset asiat täytyy raportoida erityisen varovasti tunnistamisriskin vuoksi. (Kuula 2006, 204.) Kehittämistehtävän pohjana olevassa opinnäytetyössä on pidetty kiinni tutkittavien anonymiteettisuojasta. Artikkelin on lukenut myös opinnäytetyövaiheessa yhteistyökumppanina toimineen koulun rehtori ja hän on antanut luvan artikkelin julkaisemiseen.

9 POHDINTA

Kehittämistehtäväprosessissa oman haasteensa toi terveydenhoitajaopintojen viimeisen lukuvuoden tiivis aikataulu teoriaopintoihin ja harjoitteluineen. Aloitin kehittämistehtäväprosessin loppuvuodesta 2016. Luokanopettaja-lehden kanssa tehtävä yhteistyö vauhditti kehittämistehtävän tekemistä. Kirjoitin joululomalla kehittämistehtävän suunnitelman. Suunnitelman sain hyväksytyksi tammikuussa 2017, jolloin aloin kirjoittaa artikkelia. Artikkelin valmistui määräpäivään mennessä, mikä oli helmikuun puolessa välissä. Näin ollen pysyin hyvin aikataulussa ja kehittämistehtävän loppuraportin kirjoittaminen alkoi.

Artikkelin kirjoittaminen projektina oli opettavainen kokonaisuus. Opinnäytetyön hyödyntäminen kehittämistehtäväkokonaisuudessa oli mielestäni onnistunut valinta. Terveydenhoitajan ammatillista kasvua ajatellen laajensin omaa teorianäytetyön tutustumalla oppilas- ja opiskelijahuoltoon sekä perehtymällä terveydenhoitajan rooliin oppilas- ja opiskelijahuollossa.

Tiedonhankintataitoni ovat mielestäni kehittyneet entisestään kehittämistehtävää tehdessäni. Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa opin hakemaan tietoa erilaisista tietolähteistä ja tästä on ollut suuri apu myös kehittämistehtävän kirjoittamisprosessissa. Mielestäni myös lähdekriittiset taitoni ovat kehittyneet matkan varrella.

Kehittämistehtävän tarkoituksena oli kirjoittaa artikkeli, jossa tavoitettaisiin opinnäytetyön haastattelututkimukseen osallistunut kohderyhmä eli luokanopettajat. Tavoite saavutettiin hyvin, kun sain yhteistyökumppaniksi Luokanopettaja-lehden. Tavoitteenani oli myös laajentaa kehittämistehtävän teoreettista viitekehystä projektityöskentelystä sekä monialaisen yhteistyön tekemisestä koulussa. Kehittämistehtävän teoreettisen viitekehyksen työstäminen antoi itselleni syvennettyä tietoa kyseisistä aiheista.

Projektin aikana olen oppinut, miten tärkeää on laatia itselleen aikataulu. Tein alustavasti itselleni aikataulun kehittämistehtävän työstämistä varten. Joitakin muutoksia aikatauluun on tullut, mutta pääsääntöisesti pysyin siinä suunnitellusti.

Haluan kiittää kehittämistehtävääni ohjanneita opettajia Hannele Pietiläistä ja Raija Luutosta hyvästä ohjauksesta koko kehittämistehtäväprosessin ajan. Kiitos myös yhteistyökumppanilleni Luokanopettaja-lehden päätoimittaja Marja Heikkilälle hyvin sujuneesta yhteistyöstä. Artikkelini julkaistaan Luokanopettaja-lehden huhtikuun numerossa.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, M. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Eriksson, E. & Arnkil, T. E. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Stakes. Oppaita 60.

Greene, R. W. & Muurinen, M. 2009. Koulun hukkaamat lapset: opas käytösongelmaisten lasten auttamiseksi. Helsinki: Finn Lectura.

Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa?: kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Helsinki: SMS-tuotanto.

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli - koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15–17. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Honkanen, H. & Mellin, O-K. 2015. Terveysten edistämisen työmenetelmiä terveydenhoitajan työssä. Teoksessa Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-K. & Teräväskanto-Mäentausta, T. Terveystenhoitajan osaaminen. Porvoo: Bookwell Oy, 85–218.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää – varhainen puuttuminen koulussa. Juva: WS Bookwell Oy.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Kaurala, K. 2013. Kuinka opettajat kuvailevat oppilaiden haastavaa käyttäytymistä: esiintymismuotoja, syitä ja toimintamalleja. Lauda. Viitattu 7.1.2017 <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/59802>.

Karlsson, Å. & Marttala, A. 2001. Projektkirja. Onnistuneen projektin toteuttaminen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kerola, K. & Sipilä, A. 2007. Haastava käyttäytyminen: syitä, muutoksen mahdollisuuksia. Oulu: Tervaväylän koulu.

Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. Juva: WS Bookwell Oy.

Kinnunen, M. 2002. Artikkelin kirjoittaminen. Teoksessa Kinnunen, M. & Löytty, O. (toim.) Tieteellinen kirjoittaminen. Tampere: Vastapaino, 135–146.

Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Stakes. Oppaita 51.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lehtinen, T. & Lehtinen, I. 2007. Mikä mättää? Murrosiän muutokset kotona ja koulussa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) 2013. Nuorten mielenterveyshäiriöt: opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013. Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa M. Marttunen, T. Huurre, T. Strandholm & R. Viialainen (toim.) Nuorten mielenterveyshäiriöt - opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 7–14.

Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti. Jäntevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. Printon: Helsingin seudun kauppakamari.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: Bookwell Oy.

Opetushallitus 2016. Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa. Viitattu 20.12.2016 http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kodin_ja_koulun_yhteistyö.

Opetushallitus 2017. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto. Viitattu 12.3.2017 http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/oppimisen_tuki_oppilashuolto.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.

O'Regan, F. & Virtanen, A. 2012. Haastava käytös: käytännön neuvoja ja menetelmiä, miten ymmärtää ja käsitellä haastavasti käyttäytyvää lasta. Helsinki: Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus Opike.

Paasivaara, L., Suhonen, M. & Nikkilä, J. 2008. Innostavat projektit. Sipoo: Silverprint.

Pönkkö, M-L. & Tervonen-Rossi, R. 2009. Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja nuoren kasvun tukemisessa. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 145–157.

Rantanen, P. 2004. Nuoruusikä. Teoksessa I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almqvist, J. Piha & K. Kumpulainen (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 46–49.

Repo, I. & Nuutinen, T. 2003. Viestintätaito. Opas aikuisopiskelun ja työelämän vuorovaikutustilanteisiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Roivas, M. & Karjalainen, A. 2013. Sosiaali -ja terveysalan viestintä. Porvoo: Bookwell Oy.

Ruuska, K. 2005. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Röning, T. 2013. Aikuinen mallina ja vihan hallinnan opettajana. Teoksessa P. Nurmi (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus, 149–161.

Savolainen, T. 2010. Haastava nuori ja koulunkäynti – opas opettajalle. Opetushallituksen SAIREKE-hankkeen materiaaleja. Tuusula 2010. Viitattu 6.2.2017 http://www.kalliioa.net/opas_haastava_2010.pdf.

Seppälä, A-M. & Rytty, E. 2015. 6. luokan opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta koulussa Oulun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 20.12.2016 <http://www.theseus.fi/handle/10024/88609>.

Suomen Luokanopettajat ry 2017. Luokanopettaja-lehti. Viitattu 4.1.2017 <http://www.luokanopettajaliitto.fi/index.php/lo-lehti>.

Tervaskanto-Mäentausta, T. 2015. Kouluikäinen ja nuori. Teoksessa Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-K. & Tervaskanto-Mäentausta, T. Terveystenhoitajan osaaminen. Porvoo: Bookwell Oy, 280–318.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014. Huolen puheeksi ottaminen. Viitattu 20.2.2017 https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014. Kouluterveydenhuolto. Viitattu 12.2.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskelu-huolto/kouluterveydenhuolto>.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014. Terveystenhoitaja. Viitattu 3.1.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskelu-huolto/kouluterveydenhuolto/toimijat/terveydenhoitaja>.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Artikkelit Luokanopettaja-lehteen

Liite 2. Toimeksiantosopimus

Liite 3. Huolen puheeksioton ennakointilomake

Elina Rytty, terveydenhoitajaopiskelija, Lapin ammattikorkeakoulu

YHTEISTYÖLLÄ ETEENPÄIN

Tämä artikkeli pohjautuu keväällä 2015 Oulun ammattikorkeakoulussa valmistuneeseen laadulliseen hoitotyön koulutusohjelman opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä tutkittiin opettajien kokemuksia haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamisesta alakoulussa. Haastattelututkimus tehtiin Kirkonkylän yhtenäiskoulussa Kempeleessä. Terveystenhoitajaopintojen kehittämistehtävänä olen kirjoittanut artikkelin opinnäytetyön tutkimustuloksista.

Haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaamistilanteessa opettajan ja nuoren välinen keskinäinen kunnioitus on tärkeää – molemminpuolisesti tulisi sallia myös kielteisten tunteiden ilmaiseminen.

Kohtaamistilanteessa toimiminen

Opettajan näkökulmasta johdonmukainen ja selkeä eteneminen kohtaamistilanteessa tuli esiin vastauksissa. Käytöksen jatkuessa hyvin haastavana opettajan tulee säilyttää toiminnassaan tietty jämäkkyys. Moniammatillisuuden merkitystä nuoren auttamiseksi korostettiin käyttäytymisen ollessa ”äärimmäistä ja jatkuvaa”. Rauhallinen ympäristö on otollinen kohtaamispaikka. Oppilastuntemus on nuoren kohtaamisen lähtökohtana. ”Opettaja toimii itse esimerkkinä tunteiden sanoittajana nuorelle ja hänellä on myös lupa ilmaista kielteisiäkin tunteita.” Edellisen esimerkin kertonut opettaja kuvasi, että haastava käyttäytymistilanne työstehtään nuoren kanssa. Opettaja huomioi nuoren hyvän käyttäytymisen ja antaa siitä positiivista palautetta. Ratkaisun keksiminen käyttäytymisen muuttamiseksi mietitään yhdessä nuoren kanssa.

Kaikkien haastateltujen mukaan koulussa nuorelle tulee antaa vaikutusmahdollisuuksia päätösten tekemiseen. Esimerkkinä tästä mainittakoon nuori, joka rikkoi toistuvasti tunneilla työrauhaa. Opettaja oli kysynyt nuorelta, miten hän haluaisi tilanteessa meneteltävän. Nuori oli itse ehdottanut jonkin merkin näyttämistä

Liite 1 2(2)

muistutuksen sijaan, kun käytös oli tunnilla häiritsevää. Merkinä toimi Facebookista tuttu peukalo alaspäin -merkki. Nuori piirsi ja kehitteli merkin itse ja oli motivoitunut sen käyttöönottoon.

Kehittämisehdotuksia kohtaamisen parantamiseksi

Opettajien mukaan yhteistyön tekemistä kollegoiden kanssa on kehitteillä. Eri-tyisopettajan ammattitaidon hyödyntäminen tulisi huomioida nuoren tilannetta pohdittaessa. Oman työn aktiivinen kehittäminen esimerkiksi kouluttautumisena ja ajankäytön suunnitteluna kuvattiin opettajien vastauksissa. Dokumentointi sovitusta asioista esimerkiksi tehtäessä yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa oli oman työn kehittämisen kohde. Kehittämiskohteita olivat myös aktiivisen kuuntelun taitojen kehittäminen ja oppilaslähtöisyyden muistaminen.

Moniammatillinen yhteistyö toteutui koulun toimintamallissa oppilashuoltopysäkinä. Yhteistyötä koulussa tehtiin koulukuraattorin, terveydenhuollon ja oppilashuollon kanssa. Nuoren tilanteesta saadaan koottua yhdessä laaja näkemys, kun hyödynnetään eri ammattikuntien asiantuntemusta. Koulun toimintaperiaatteisiin kuului myös vahvana osana yhteistyön tekeminen kodin kanssa.

Liite 2 (1)

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Tämä sopimus soveltuu käytettäväksi ainoastaan sellaisten opinnäytetöiden yhteydessä, joita ei toteuteta ammattikorkeakoulun ulkopuolisen rahoituksen hankkeessa.

Toimeksiantaja	Nimi (esim. yritys) Luokanopettaja-lehti/Suomen Luokanopettajat ry Yhteystiedot (yhteyshenkilö, puhelin, sähköposti) Marja Heikkilä, lehti@suomenluokanopettajat.fi		
	Työn aihe Haastavasti käyttäytyvän nuoren kohtaaminen koulussa - artikkeli Luokanopettaja-lehteen		
Tekijä	Nimi	Opiskelijanumero	
	Elina Rytty		
	Katuosoite	Postinumero	Postitoimipaikka
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
		elina.rytty@edu.lapinamk.fi	
	Suoritettava tutkinto	Ryhmitunnus	
	Terveystietä (AMK)	K72T16S	
Lapin AMK	Yhteyshenkilön nimi (ohjaaja)	Tehtävänimike	
	Raija Luutonen ja Hannele Pietiläinen	Lehtori	
	Toimipaikka ja osoite		
	Hyvinvointipalveluiden osaamisala, Meripuistokatu 26, 94100 Kemi		
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
	Raija: C	raija.luutonen@lapinamk.fi	
	Hannele:	hannele.pietilainen@lapinamk.fi	
	Toimeksiantosopimuksen ehdot		
Ohjaus	Ohjaava opettaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja opettaja eivät ole konsulttivastuusta työstä.		
Dokumentointi	Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt ovat julkisia. Työstä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäyteohjeen mukainen kirjallinen esitys, josta toimitetaan yksi kansitettu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon tai julkaistaan sähköisessä muodossa Theseus-verkkokirjastossa. Työ arkistoidaan oppilaitoksella sekä tulostettuna että sähköisessä muodossa.		
Oikeudet	Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle. Toimeksiantaja saa rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin opinnäytetyön valmistuttua. Ammattikorkeakoululla on jatkuvasti voimassa oleva oikeus käyttää tuloksia omassa opetus- ja TKI-toiminnassaan. Sopijapuolilla on mahdollisuus sopia muista opinnäytetyön tuloksista koskevista oikeuksista kuitenkin niin, että tämän sopimuskohdan nojalla ammattikorkeakoulun saamat oikeudet säilyvät voimassa.		
Keksinnöt	Jos tekijä on osallisena keksintöön, joka patentoidaan, mainitaan hänet yhtenä keksijöistä. Mahdollisesta keksintökorvauksesta sovitaan erikseen noudattaen ammattikorkeakoulun tai toimeksiantajan keksintöohjeen linjauksia. Opinnäytetyön tai sen osan julkaiseminen tai hyödyntäminen ei saa vaarantaa sen tai sen osan suojaamista patentilla tai hyödyllisyysmallilla.		
Vastuut	Opinnäytetyön tulos toimitetaan sellaisena kuin se on. Tekijä tai ammattikorkeakoulu eivät anna tulokselle takuuta eivätkä vastaa sen soveltuvuudesta toimeksiantajan tarpeisiin. Sopijapuolet ovat vastuussa toisilleen sopimusrikkomuksen aiheuttamista välittömistä vahingoista. Vastuun syntyminen edellyttää tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua sopimusrikkomusta.		
Lisäksi sovitaan			
Salassapito	Ohjaavilla opettajilla ja opinnäytetyön tekijöillä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa. Tarvittaessa käytetään toimeksiantajan erillistä salassapitosopimusta.		
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samansisältöistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään opinnäytetyösuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkellä.		
	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus	
	Kemi 18.1.17		
Toimeksiantaja	Marja Heikkilä, päätoimittaja	[Signature]	
Tekijä	Elina Rytty	Elina Rytty	
Lapin AMK	Raija Luutonen	Raija Luutonen	
	Hannele Pietiläinen	Hannele Pietiläinen	

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Lomake on tarkoitettu tueksesi tilanteissa, joissa:

- *sinulla on huolta lapsesta / nuoresta*
- *et ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selvästi puheeksi huoltajien kanssa ja*
- *haluat kehittää huolen ilmaisemista osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi*

Lomakkeessa on kolme osaa:

Ensimmäinen osa A on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun olet valitsemassa tilannetta, jossa aiot kehittää huolenaiheesi puheeksiottamista.

Toinen osa B on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri valmistautumassa tapaamaan lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.

Kolmas osa C on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon tapaamisen jälkeen.

A. Täytettäväksi, kun valitset tilannetta (kysymykset 1–3)

<p>1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)</p> <p>1b. Perustiedot sinusta; toimipisteesi, ammattisi</p>
<p>2. Keitä perheenjäseniä tapaat ja mitä teet heidän kanssaan?</p>
<p>3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteessa?</p> <p>3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huolta puheeksi?</p> <p>3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu? (rastita)</p> <p> ☐ Pieni huoli ☐ Harmaa vyöhyke ☐ Suuri huoli </p>

B. Täytettäväksi ennen tapaamista (kysymykset 4–8)

<p>4. Missä asioissa (arviosi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja(t) kokee saavansa sinulta tukea? Onko asioita, joissa hän (he) voi kokea sinut uhkaavaksi?</p> <p>Tuki:</p> <p>Uhka:</p>
<p>5a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuorella ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit kertoa huoltajalle/huoltajille?</p> <p>5b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?</p>
<p>6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille? Sanoita; mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerrot voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä.</p>
<p>7a. Ennakoi, mitä tapahtuu puheeksiottamistilanteessa. Kuka reagoi ja miten?</p> <p>7b. Ennakoi, mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa.</p> <p><i>Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huoventaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohtimaan a) missä todella tarvitset huoltajan/huoltajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötarjouksesi uudestaan.</i></p>
<p>8. Millainen tila tai aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?</p>

C. Täytettäväksi pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9–11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?
10. Mitkä olivat tunnelmasi puheeksioton
<div>a) alla</div> <div>b) aikana</div> <div>c) jälkeen</div>
11a. Katso ennakointejasi kysymyksessä nro 7. Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koitko jotain yllättävää?
11b. Miltä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi nyt näyttää? Mitkä herättää toiveikkuuttasi? Mikä huolestuttaa edelleen?
11c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?

(Stakes / Arnkil & Eriksson 2005, 45–47.)